

Puntdevista 55. La Neurologia ara ens ve a ajudar però ... compte! També hi ha neuro-mites (5/6/2019)

No hi ha dubte que els avenços científics i tecnològics ens van ajudant a comprendre cada vegada millor la realitat que ens envolta, començant per nosaltres mateixos, al temps que van invalidant els mites i els dogmes que han anat sorgint al llarg de la història per explicar allò fins aleshores inexplicable. Avui els metges poden fer diagnòstics més acurats, gràcies a les diverses i sofisticades proves que se'ns apliquen –ara no entraré en considerar si són excessives i una forma de eludir responsabilitats–, i moltes malalties es poden curar gràcies a uns fàrmacs desenvolupats específicament –i tampoc no entraré en més consideracions sobre el món econòmic que envolta la seva producció. Però ningú no negarà que en conjunt ens ha prolongat la vida i ens l'ha millorat.

En el camp educatiu, darrerament han estat els avenços en el coneixement del cervell humà els que han vingut a ajudar i, moltes vegades, avalar les actuacions educatives desenvolupades a l'escola i arreu. Diguem clarament que la Neurologia està de moda i apareix esmentada en la majoria d'estudis i publicacions actuals sobre educació. Un parell d'exemples foren suficients per il·lustrar aquests avalls de la Neurologia a la pràctica pedagògica: la necessitat de repetir una actuació, una paraula o un concepte, perquè es consolidi gràcies a les successives connexions de les corresponents neurones cerebrals. O bé la conveniència de vincular un aprenentatge amb ressonàncies emocionals positives perquè sigui efectiu i durador. Etc.

Però en la Neurologia també sorgeixen mites que no ajuden a la Pedagogia, com assenyalen els propis estudiosos del camp, com per exemple Ignacio Morgado (2014) i, especialment, Francisco Mora (2018). Aquests mites poden ser un fre en l'avenç per millorar la pràctica pedagògica. Un exemple prou conegut és el dels estils d'aprenentatge, segons el qual cadascú tindria una forma d'aprendre, sigui visual, sonora o cinestèsica, que es clarament preponderant, la qual cosa faria recomanable insistir en la seva utilització per aprendre més fàcilment. Bé, en efecte es dona aquesta major facilitat segons "l'estil" d'aprenentatge, però cal fomentar les altres opcions per potenciar precisament la diversitat de fonts d'accés a les corresponents connexions cerebrals, la qual cosa afavoreix precisament la possibilitat d'aprendre en la diversitat de situacions que comporta la vida ordinària.

Un altre mite, prou estès anys endarrere, era el de considerar que el cervell funciona amb dos hemisferis separats, l'esquerre, que localitza el pensament més analític i matemàtic, i que s'ha arribat a denominar "masculí", i el dret, que és el més global, intuïtiu, seu del llenguatge i el pensament creatiu, qualificat com a "femení". Aquesta classificació de fet oblida l'estreta connexió que hi ha entre ambdós hemisferis, i si es pren com quelcom definitiu restarà les possibilitats que suposa l'actuació en cada individu de totes les funcions cerebrals, encara que unes puguin estar més localitzades en un hemisferi que en un altre. Serà la

pràctica, el context i altres variables les que faran que els subjectes puguin destacar més en un tipus d'activitats que en unes altres, les quals, com més es fomentin més es desenvoluparan, lògicament. Així passa en el cas dels músics, pintors, arquitectes o matemàtics.

Finalment, podríem esmentar un altre mite que potser no ha tingut gaire transcendència pràctica però que és habitual trobar en debats i informacions. Em refereixo a la consideració que solament utilitzem un 10% de la nostra capacitat cerebral, fins al punt que s'arriba a oferir programes que pretenen ampliar aquesta àrea d'ús habitual. Els estudis neurològics, en canvi, conclouen que l'activitat del cervell l'abasta tot ell, perquè tot va lligat i no hi ha cap part que no participi. Gràcies a això el cervell humà passa dels quatre-cents grams al néixer al gairebé quilo i mig de l'edat adulta.

Seguim, per tant, analitzant i incorporant els avenços en l'explicació de com funciona el nostre cervell per millorar l'actuació pedagògica. Pensem, per exemple, la importància que té el descobriment que un cervell ja envellit pot desenvolupar la seva activitat gràcies a la creació de noves connexions, malgrat es morin moltes neurones per l'envelliment, però ens en resten suficients per no rendir-nos i seguir aprenent. Per això pren sentit el foment de l'aprenentatge al llarg de la vida. I ara que venen vacances és una bona oportunitat de llegir, escriure, fer, ... i així seguir aprenent. Alguns llibres de Neuroeducació també ens ajudaran.

Jaume Sarramona

(www.sarramona.net)